

**І.М. Хоменко,
О.П. Івахно,
Я.В. Першегуба,
Н.В. Півень**

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ У СИСТЕМІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Національний університет охорони здоров'я України ім. П.Л. Шупика
кафедра громадського здоров'я
(зав. – д. мед. н., проф. І.М. Хоменко)
вул. Дорогожичська, 9, Київ, 04112, Україна
Shuryk National Healthcare University of Ukraine
Department of Public Health
Dorohozhytska str., 9 Kyiv, 04112, Ukraine
e-mail: khomen2010@ukr.net

Цитування: *Медичні перспективи*. 2021. Т. 26, № 2. С. 141-146

Cited: *Medicni perspektivi*. 2021;26(2):141-146

Ключові слова: громадське здоров'я, кадри, вища медична освіта, компетентність

Ключевые слова: общественное здоровье, кадры, высшее медицинское образование, компетентность

Key words: public health, personnel, higher medical education, competence

Реферат. Перспективы подготовки медицинских кадров в системе общественного здоровья Украины. Хоменко И.М., Ивахно А.П., Першегуба Я.В., Пивень Н.В. Цель работы: научное обоснование подготовки медицинских кадров для системы общественного здоровья Украины. На протяжении 2017-2020 годов кафедрой общественного здоровья проведен системный анализ кадрового обеспечения общественного здоровья в Украине, развитых странах мира и Европы. Впервые научно обоснована и разработана модель формирования компетентностей специалистов для системы общественного здоровья Украины в программе последипломного образования с мультидисциплинарным подходом к подготовке, который включает учебные дисциплины – эпидемиологию, гигиену, медицинскую статистику, лабораторную диагностику, информационные технологии, юридическое право и другие, что дает возможность раскрыть инструментарий и способы управления системой, повышения доступности и качества работы в период становления и развития отрасли. Установлена необходимость медицинского образования для специалистов общественного здоровья, готовых к выполнению основных оперативных функций по сохранению и укреплению здоровья населения Украины. Впервые научно обоснованы методологические подходы к усовершенствованию высшего медицинского образования на додипломном и последипломном уровнях с учетом современных требований функционирования системы общественного здоровья; созданы компетентностные модели специалиста общественного здоровья в современных условиях реализации его деятельности; разработаны стандарты высшего образования на первом (бакалаврском) и втором (магистерском) уровнях по специальности 229 «Общественное здоровье» в отрасли знаний 22 «Здравоохранение».

Abstract. Prospects for healthcare personnel training in the public health system of Ukraine. Khomenko I.M., Ivakhno O.P., Pershehuba Ya.V., Piven N.V. Purpose: scientific substantiation of training of medical personnel for the public health system of Ukraine. During 2017-2020, the Department of Public Health conducted a systematic analysis of public health staffing in Ukraine, developed countries and Europe. For the first time, a model of formation of specialists' competencies for the public health system of Ukraine in the postgraduate education program with a multidisciplinary approach to training is substantiated and developed, which includes such disciplines as epidemiology, hygiene, medical statistics, laboratory diagnostics, information technology, legal law and others. This enables to reveal the tools and methods of system management, improve the availability and quality of work during the formation and development of the industry. The need for medical education for public health specialists who are ready to perform basic operational functions to preserve and strengthen the health of the population of Ukraine has been established. For the first time, methodological approaches to the improvement of higher medical education at the undergraduate and postgraduate levels have been scientifically substantiated, taking into account modern requirements for the functioning of the public health system; competence models of the public health specialist in modern conditions of realization of his activity are created; standards of higher education at the first (bachelor's) and second (master's) levels in the specialty 229 "Public health" in the field of knowledge 22 "Health Care" have been developed.

Розбудова нової для України системи громадського здоров'я має цілу низку проблемних питань, які потребують свого вирішення [12].

Спираючись на міжнародний досвід та досвід країн Європейського регіону, пріоритетними напрямками розвитку національної системи громадського здоров'я в Україні визначено прийняття законодавчих документів та підготовку кадрових ресурсів [10].

У Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період до 2020 року зроблено акцент на здоров'я та його охорону, що є потужним елементом у політиці держави. Це рамковий документ, який орієнтований на людей, позитивний результат та втілення його в життя країни: орієнтація послуг охорони здоров'я на первинну медичну допомогу, реформування мережі лікарень та громадське здоров'я [10].

Основна функція держави у сфері громадського здоров'я спрямована на розробку політики і стратегії з профілактики хвороб, охорони та промоції здоров'я – моніторинг захворюваності, реагування на спалах хвороб, вакцинацію, лабораторну діагностику загроз здоров'ю, безпечність води та продуктів харчування, середовища життєдіяльності (чинників навколишнього і виробничого середовища); туберкульоз, ВІЛ-інфекцію, вірусні гепатити, здоров'я матері і дитини, репродуктивне та психічне здоров'я [1, 5, 9, 13].

Законом України № 392-ІХ від 18.12.2019 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» вписаний термін «компетентність», що включає здатність успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистісних якостей [6]. Такі характеристики професійності надважливі для сучасного фахівця громадського здоров'я.

На сьогодні в Україні функціонує розгалужена та нескоординована система громадського здоров'я, яка включає Центр громадського здоров'я МОЗ України, регіональні центри громадського здоров'я, ДУ «Лабораторні центри МОЗ України», центри здоров'я, центри медичної статистики, відділи моніторингу та оцінки центрів СНІДу, що потребує суттєвого підвищення ефективності управління цією структурою та досконалого володіння функціональними обов'язками посадовцями.

В Україні до цього часу не прийнятий Закон «Про систему громадського здоров'я», який би

вирішив питання єдності в реагуванні на виклики, пов'язані з проблемами здоров'я та благополуччям населення країни, механізмом фінансування галузі.

Сучасна модель громадського здоров'я в Україні будується за принципом децентралізації, в основу якої покладені системи громадського здоров'я США та Євросоюзу. Головна мета в реалізації громадського здоров'я спрямована на зміну парадигми мислення населення – від необхідності лікування до збереження і зміцнення власного здоров'я [4].

Прогнозування потреби в кадрах у сфері громадського здоров'я є чи не одним із провідних питань у системі охорони здоров'я на найближчий період розвитку.

Мета дослідження – наукове обґрунтування підготовки медичних кадрів для системи громадського здоров'я України.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Протягом 2017-2020 років кафедрою громадського здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л. Шупика проводилися дослідження щодо механізму організації і розвитку системи громадського здоров'я в Україні. У виконанні досліджень використані бібліосемантичний метод при вивченні наукової інформації, організації розбудови і розвитку системи громадського здоров'я, питань підготовки кадрового потенціалу для сфери громадського здоров'я; системного та аналітичного підходу при вивченні нормативної бази, щодо надання медичної допомоги населенню, узагальнення власних даних; соціологічний та експертних досліджень – кафедрою розроблена авторська програма соціологічних досліджень, яка включала методичні підходи до розбудови сфери громадського здоров'я з урахуванням міжнародного досвіду, формування кадрового потенціалу в різні періоди функціонування системи та підготовки спеціалістів на первинному, вторинному і третинному рівнях вищої медичної освіти. У соціологічних дослідженнях задіяно понад 1000 фахівців керівних кадрів регіональних лабораторних центрів МОЗ України, лікарів профілактичних і клінічних фахів зі стажем роботи 20 років і більше; статистичний (за загальноприйнятими методиками з використанням ліцензійної програми Microsoft Excel 2010).

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Основні висновки дослідження стосувалися залучення на початковому етапі формування центрів громадського здоров'я кадрового потенціалу

лабораторних центрів МОЗ України (80%) та використання в діяльності їхньої матеріально-технічної бази (62,1%). Одним з ефективних механізмів адаптації лабораторних центрів до функціонування в системі громадського здоров'я було узгодження об'єму та видів лабораторних досліджень з епідеміологічного нагляду в національній вертикалі підпорядкування (68,4%). Процес підготовки спеціалістів лабораторних центрів до роботи в системі громадського здоров'я проходив через навчання на профільних циклах тематичного удосконалення (ТУ) з включенням питань за суміжними фахами, в тому числі: з епідеміології, медичної статистики, юридичного права, економіки та екології. Установлено, що спеціалісту з громадського здоров'я необхідні знання та вміння з використання сучасних інформаційних технологій у медицині, медичної статистики та доказової медицини, визначення ризиків у порушенні здоров'я населення (75-89,6% експертів вказали на ці проблеми). З уведенням електронного документообігу обліково-звітної документації у сфері діяльності громадського здоров'я ці вміння значно підвищують результативність сфери. Поінформованість про соціально-економічний розвиток країни, демографічну ситуацію та стан здоров'я населення є надто важливими для фахівців системи громадського здоров'я (69,8-82,3% пропозицій експертів) [2, 3].

Прийняття законодавчої бази з діяльності сфери громадського здоров'я, що унормує права й обов'язки спеціалістів, підтримали 100% експертів. У сучасній ситуації розбудови громадського здоров'я важливою є мобільність фахівців (93,8% підтримки експертами) для сприяння обміну досвідом з іншими країнами світу, у тому числі ЄС, необхідного для гармонізації прийняття нових законодавчих актів та оптимізації діяльності системи в цілому. Проблема фінансування знайшла підтримку в експертів на рівні державного бюджету (86,5%), що є важливим для вирішення завдань національного значення. Фінансування з місцевих бюджетів визначено 16,7% експертів, з інших джерел – підтримали 82,3% експертів (за рахунок надання платних послуг) та 63,5% за спонсорської допомоги і не заборонених законом країни надходжень.

Дослідження показали, що до провідних функцій діяльності спеціалістів громадського здоров'я віднесено розробку профілактичних програм (98,4% експертних висновків) та поширення інформації про здоров'я населення – 78,9% пропозицій експертами. Оперування знаннями про показники громадського здоров'я, методами їх оцінки та інтерпретації властиве тільки фахівцям з медичною освітою, що вказує на необхідність такої для спеціалістів громадського здоров'я (табл.).

Експертна оцінка ролі системи громадського здоров'я у вирішенні питань охорони здоров'я населення

Вид діяльності	Рівень значущості, %
Провідна роль при вирішенні профілактичних заходів з охорони здоров'я населення	98.4
Забезпечення лідерства в комунікативних зв'язках з питань охорони здоров'я різних верств населення	86.3
Участь у донозологічній оцінці змін у здоров'ї населення	84.2
Активна публічна діяльність у просуванні політики здоров'я	78.9
Участь у прийнятті управлінських рішень щодо охорони здоров'я на різних рівнях	60.4

Важливе значення має імідж фахівців громадського здоров'я. Забезпечення державою гідного соціального захисту спеціалістів системи громадського здоров'я матиме вплив на підвищення потреби й активність абітурієнтів в отриманні вищої медичної освіти зі вказаної спеціальності. Недостатність інформації про

галузь діяльності призвела в 2020 році до низької потреби здобувачів вищої освіти зі спеціальності «Громадське здоров'я» – у медичні вузи України заховано лише 120 студентів.

Забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя країни є надважливою функцією системи громадського здоров'я.

Моніторинг факторів навколишнього середовища має велике значення для проведення причинно-наслідкового аналізу щодо визначення впливу факторів на здоров'я населення (94,7%). Первинна профілактика інфекційної та неінфекційної захворюваності, визначення безпечного середовища життєдіяльності базуються на аналізі показників здоров'я населення, формуванні свідомого ставлення різних верств населення до особистого здоров'я, дотриманні кожним громадянином країни здорових постулатів здоров'я.

Переважає кількість експертів (84,2%) вказала на участь фахівців громадського здоров'я в постановці клінічного діагнозу, що може бути реалізовано за лабораторного підтвердження захворювання (на прикладі сучасної епідемії коронавірусної хвороби) [8]. Така позиція підвищує роль лабораторних центрів у системі громадського здоров'я країни.

Ефективність системи громадського здоров'я визначається системністю діяльності, злагодженістю каналів міжсекторальної комунікації, забезпеченням лідерства у сфері (86,3%).

Значущість медичної підготовки кадрів для громадського здоров'я визначено й основними оперативними функціями системи, які спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я населення країни. Провідними провайдером підготовки фахівців з громадського здоров'я визначено заклади вищої медичної освіти (92,6% висновків експертів).

Безпосередньо в 2020 році дослідження були спрямовані на визначення позицій держави по відношенню до розбудови системи громадського здоров'я, її становлення за останні п'ять років функціонування. Враховуючи епідеміологічну ситуацію в Україні та світі, найбільш затребуваними спеціалістами в системі громадського здоров'я визнано епідеміологів [15]. Ситуація вказала на необхідність підвищення рівня підготовки спеціалістів з епідеміологічного фаху та соціально-психологічних питань в охороні здоров'я (за бальною оцінкою експертних рішень позиції одержали 8,5 і 7,5 балів підтримки відповідно).

Рівень професійної підготовки спеціалістів громадського здоров'я доцільно оцінювати атестаційними комісіями МОЗ України на регіональному і центральному рівнях [2].

Ураховуючи реформування системи державного управління в Україні, прийнятому в 2014 році, стан здоров'я різних верств населення, недоліки в умовах праці у всіх галузях народного господарства, постає питання про необхідність введення посад фахівців громадського здоров'я в

штатний розклад у торгівлі, громадському харчуванні, житлово-комунальному секторі, громадських організаціях та управлінських установах країни.

Доцільність медичної освіти для спеціалістів громадського здоров'я підтверджено також Наказом МОЗ України від 16.05.2018 р. за № 983 «Про внесення змін до переліку закладів охорони здоров'я», зареєстрованого в Мінюсті України 11.06.2018 р. за № 691/32143, у якому центри громадського здоров'я віднесено до закладів охорони здоров'я. За центрами громадського здоров'я закріплено епідеміологічний, клінічний або синдромальний нагляд, що включає безперервний системний збір, аналіз та інтерпретацію даних, пов'язаних зі здоров'ям населення, необхідних для планування, аналізу й оцінювання у сфері охорони здоров'я. Епіднагляд за громадським здоров'ям може слугувати системою раннього оповіщення про наближення надзвичайних ситуацій у сфері охорони здоров'я та включає документування впливу втручань, уточнює епідеміологію проблем зі здоров'ям для визначення пріоритетів у формуванні політик і стратегій громадського здоров'я в цілому. Програми громадського здоров'я на регіональному та місцевому рівнях мають сфери впливу на середовище: медичне, соціальне, економічне, екологічне, інфраструктурне. Відокремлені на сьогодні системи епіднагляду за певними інфекційними хворобами не дозволяють здійснювати ефективний моніторинг за ситуацією, що потребує їх узгодженості та єдності [7, 11].

Здоров'я у всіх політиках з активним залученням різних секторів держави, для отримання спільної вигоди, сприяє сталому розвитку в суспільстві, визнанню актуальних проблем у галузі охорони здоров'я комплексними та пов'язаними із соціальними детермінантами здоров'я, що ще раз підтверджує пріоритетність функціонування системи громадського здоров'я на міжсекторальному рівні. «Здоров'я у всіх політиках» не має обмежень по вертикалі та горизонталі управління [14].

Закладення бази здоров'я ще в дитячому віці шляхом проведення профілактичних заходів, формування здорового способу життя є однією з провідних функцій нової для України системи громадського здоров'я [14].

Для адекватного оцінювання функціонування системи громадського здоров'я необхідна додипломна та післядипломна підготовка, підвищення кваліфікації та оцінювання кадрів щодо грамотного вирішення пріоритетних завдань й об'єктивної оцінки їх результатів. Розвиток

системи громадського здоров'я на період до 2030 року орієнтовано на виведення світу на траєкторію сталого та життєстійкого середовища. Захист здоров'я, гарантування безпеки довкілля, праці, харчових продуктів, із залученням усього державного апарату та громад, забезпечення стратегічного управління в інтересах здоров'я та добробуту визначено Європейським регіональним бюро ВООЗ ще на 62-й сесії.

ВИСНОВКИ

1. Формування компетентнісної моделі фахівця громадського здоров'я в системі безперервного професійного розвитку лікарів в Україні з метою покращення її якості та доступності визнано на міжнародному рівні, а просування розбудови системи громадського здоров'я на регіональному рівні за участі кафедри громадського здоров'я НУОЗ України імені П.Л. Шупика підтверджено організацією та проведенням грантових заходів, публікацією навчально-методичних посібників, наукових статей, що цитуються в періодичних наукометричних виданнях Scopus та Web of Science.

2. Наукові досягнення кафедри мають велике практичне застосування для формування кадрових ресурсів у системі громадського здоров'я, а саме: використання стандарту вищої медичної освіти першого та другого (магістр) рівнів; поширення сучасних інформаційних технологій у модернізації освітнього процесу; практичне застосування науково обґрунтованих заходів щодо збереження та зміцнення здоров'я різних груп населення за віковим та професійним рівнями.

3. Сучасна вища освіта в Україні трансформується згідно з вимогами часу, темпами розвитку та рівнем доступності до інформаційних технологій, умов розвитку ринку освітніх послуг. Упровадження в життя smart-технологій, дистанційного навчання розширило можливості доступу до освіти та підвищило конкурентність кафедри громадського здоров'я НУОЗ України імені П.Л. Шупика серед провайдерів вищої медичної освіти.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Деякі питання Державної санітарно-епідеміологічної служби: розпорядження Каб. Міністрів України від 02.09.2015 р. № 909-р

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2015-p#Text>

2. Методичні підходи до підвищення ефективності компетентнісної моделі підготовки спеціалістів з громадського здоров'я в Україні / О. П. Гульчій, та ін. *Wiadomosci Lekarskie*, 2018, Vol. LXXI, No. 7. P. 1336-1341.

3. Механізм адаптації спеціалістів профілактичної медицини до діяльності системи громадського здоров'я / О. П. Гульчій та ін. Зб. наукових праць співробітників НМАПО імені П.Л. Шупика. 2018. Вип. 29. С. 417-428.

4. Операційний посібник «Розробка та фінансування регіональних і місцевих програм громадського здоров'я» / В. Ляшко та ін. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf

5. Побудова нової системи громадського здоров'я в Україні. МОЗ України 06.10.2016 р. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/pobudova-novoi-sistemi-gromadskogo-zdorovja-v-ukraini>

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти: Закон України від 18.12.2019 р. № 392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#Text>. (Ua)

7. Про внесення змін до переліку закладів охорони здоров'я: наказ Міністерства охорони

здоров'я України від 16.05.2018 р. № 933. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.06.2018 р. за № 691/32143.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-18#Text>

8. Про встановлення карантину та запровадження посилення протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2: постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2020 р. № 641.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantynu-ta-zapr-641>

9. Про затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку: розпорядження Каб. Міністрів України від 26.07.2018 р. № 530-р

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2018-p#Text>

10. Про затвердження плану заходів з реалізації стратегії розвитку медичної освіти в Україні на 2019-2021 роки: розпорядження Каб. Міністрів України від 21.08.2019 р. № 674-р

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2019-p#Text>

11. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 року № 442

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-p#Text>

12. Про схвалення концепції розвитку системи Громадського здоров'я України: розпорядження Ка-

бінету Міністрів України від 30.11.2017 р. № 1002-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-p#Text>

13. Статут Державної установи «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» (нова редакція): затв. Наказом МОЗ України від 30.06.2020 р. № 1483. URL: https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Statut_2020.pdf

14. Циганенко О. І., Хоменко І. М., Першегуба Я. В., Склярєва Н. А. Громадське здоров'я як нова спеціальність у закладах вищої освіти фізичної

культури і спорту України. Особливості викладання. *Науковий часопис. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури і спорту*. Вип. 5. Т. 125, № 20. С. 155-160. DOI: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).31](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).31)

15. Methods for communication processes enhancement in the “provider-consumer (learner)” system of educational services / Yu. V. Voronenko et al. *Wiadomosci Lekarskie*. 2020. Vol. LXXIII, Issue 8: P. 1663-1667. DOI: <https://doi.org/10.36740/WLek202008114>

REFERENCES

1. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine N 909-r of 02.09.2015 «Some issues of the State Sanitary and Epidemiological Service»]. Kyiv; 2015. Ukrainian. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/909-2015-p#Text>

2. Hulchii OP, Khomenko IM, Zakharova NM, Ivakhno OP, Piven NV. [Methodical approaches to improving the effectiveness of the competency model of training public health professionals in Ukraine]. *Wiadomosci Lekarskie*, 2018, LXXI, 7:1336-1341. Polish.

3. Hulchii OP, Khomenko IM, Koziarin IP, et al. [Mechanism of adaptation of preventive medicine specialists to the activity of the public health system]. *Zbirnyk naukovykh prats spivrobotnykiv NMAPO imeni P.L. Shupyka*. 2018;29:417-28. Ukrainian.

4. Liashko V, Piven N, Braha M, et al. [Operational Manual «Development and Financing of Regional and Local Public Health Programs»]. 2020. Ukrainian. Available from:

https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Manual_Development%20and%20funding%20of%20regional%20and%20local%20public%20health%20programs_print_210x297%2B3mm.pdf

5. [Building a new public health system in Ukraine. Ministry of Health of Ukraine October 6, 2016]. Kyiv; 2016. Ukrainian. Available from: <https://moz.gov.ua/article/news/pobudova-novoi-sistemi-gromadskogo-zdorovja-v-ukraini>

6. [Law of Ukraine N 392-IX of December 18, 2019 «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Improving Educational Activities in the Sphere of Higher Education»]. Kyiv; 2019. Ukrainian. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#Text>

7. [Order of the Ministry of Health of Ukraine N 933 dated 16.05.2018. Registered in the Ministry of Justice of Ukraine on 11.06.2018 for N 691/32143. «On Amendments to the List of Health Care Facilities»]. Kyiv; 2018. Ukrainian. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0691-18#Text>

8. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine N 641 of 22.07.2020 «On the establishment of quarantine and the introduction of strengthening anti-epidemic measures in the territory with a significant spread of acute respiratory disease COVID-19 caused by

coronavirus SARS-CoV-2»]. Kyiv; 2020. Ukrainian. Available from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/provstanovlennya-karantynu-ta-zapr-641>

9. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 530-r of 07.26.2018 «On approval of the National Action Plan on non-communicable diseases to achieve global goals of sustainable development»]. Kyiv; 2018. Ukrainian. Available from:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2018-p#Text>

10. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine N 674-r dated 21.08.2019 «On approval of the action plan for the implementation of the strategy for the development of medical education in Ukraine for 2019-2021»]. Kyiv; 2019. Ukrainian. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2019-p#Text>

11. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine N 442 of September 10, 2014 «On optimization of the system of central executive bodies»]. Kyiv; 2014. Ukrainian. Available from:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-p#Text>

12. [Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine N 1002-r of 30.11.2017 «On approval of the concept of development of the Public Health System of Ukraine»]. Kyiv; 2017. Ukrainian. Available from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-p#Text>

13. [Charter of the State Institution «Public Health Center of the Ministry of Health of Ukraine» (new edition, approved by the Order of the Ministry of Health of Ukraine dated 30.06.2020 N 1483)]. Kyiv; 2020. Ukrainian. Available from:

https://phc.org.ua/sites/default/files/users/user90/Statut_2020.pdf

14. Tsyhanenko OI, Khomenko IM, Pershehuba YaV, Skliarova NA. [Public health as a new specialty in higher education institutions of physical culture and sports of Ukraine. Features of teaching]. *Naukovyi chasopys. S. 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury i sportu*. 2020;5(125):155-60. Ukrainian. doi: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).31](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).31)

15. Voronenko YuV, Hulchiiy OP, Irina M. Khomenko et al. Methods for communication processes enhancement in the “provider-consumer (learner)” system of educational services. *Wiadomosci Lekarskie*, 2020;LXXIII(8):1663-7. doi: <https://doi.org/10.36740/WLek202008114>

Стаття надійшла до редакції
09.11.2020